

dr inż. **Eugeniusz W.ROGUSKI**

Dyrektor Polskiego Centrum Akredytacji

AKREDYTACJA NARZĘDZIEM KSZTAŁTOWANIA BEZPIECZEŃSTWA PUBLICZNEGO

Accreditation as a tool of forming the public safety

Streszczenie

W artykule przedstawiono hipotezę, że akredytacja i system oceny zgodności są narzędziami mającymi istotny wpływ na poziom bezpieczeństwa publicznego. W sześciu obszarach bezpieczeństwa przedstawiono zaangażowanie akredytowanych jednostek oceniających zgodność. W artykule opisano system oparty na uregulowaniach krajowych i międzynarodowych ustalający w wymiarze krajowym i ponadgranicznym ramy nadzoru rynku produktów i usług w celu zapewnienia ochrony interesów publicznych, takich jak ogólne zdrowie i bezpieczeństwo, zdrowie i bezpieczeństwo w miejscu pracy, ochrona konsumentów, ochrona środowiska i bezpieczeństwa publicznego.

Summary

In the article there are presented hypothesis proving that accreditation and conformity assessment system are the tools having essential influence on the level of public security. Activities of the accredited conformity assessment bodies are shown in six fields of security. In the article there is also described the system based on the national and international regulation, establishing within the national and cross border dimension the framework for market surveillance of products and services in order to ensure protection of public interests such as health and safety in general, health and safety at the workplace, protection of consumers, protection of the environment and public security.

Słowa kluczowe: akredytacja, system oceny zgodności, bezpieczeństwo publiczne.

Keywords: accreditation, conformity assessment system, public security.

Wstęp

Zapewnienie bezpieczeństwa - jednej z najistotniejszych potrzeb ludzkich zdefiniowanych w socjologicznej piramidzie potrzeb, należy do konstytucyjnych zadań państwa (art. 5 Konstytucji RP).

Ustawa o systemie zgodności, a w tym i akredytacja, nie odnosi się, wprawdzie, do wyrobów przeznaczonych na potrzeby obronności i bezpieczeństwa państwa, jednakże poniżej postaramy się wykazać ścisły związek pomiędzy dobrze funkcjonującym systemem oceny zgodności, a szeroko rozumianym bezpieczeństwem obywateli i środowiska.

Zagrożenia stale towarzyszą działalności człowieka i jednocześnie są przez niego generowane. Utrzymywanie właściwego, nieprzekraczalnego ich poziomu, można traktować jako zapewnienie bezpieczeństwa z akceptowalną miarą ryzyka. Zespół przedsięwzięć prawnych, organizacyjnych i technicznych, który służy eliminacji bądź ograniczeniu rozmiaru zagrożeń, to sposób na zapewnienie bezpieczeństwa publicznego. Do jego istotnych obszarów zaliczyć można, m.in.:

- I. bezpieczeństwo żywności;
- II. bezpieczeństwo i higiena pracy;
- III. bezpieczeństwo środowiska;
- IV. bezpieczeństwo eksploatowanych urządzeń technicznych;
- V. bezpieczeństwo wyrobów, w tym wyrobów rynkowych;
- VI. bezpieczeństwo informacji.

Głównym celem systemu oceny zgodności i systemu ogólnego (wg. *Rozporządzenia Parlamentu Europejskiego i Rady (WE) nr 765*) jest eliminowanie zagrożeń stwarzanych przez wyroby dla życia lub zdrowia użytkowników i konsumentów oraz mienia, a także zagrożeń dla środowiska oraz znoszenie barier technicznych w handlu i ułatwianie międzynarodowego obrotu towarowego. System ogólny oparty na uregulowaniach krajowych i międzynarodowych ustalający w wymiarze krajowym i ponadgranicznym ramy nadzoru rynku produktów i usług w celu zapewnienia ochrony interesów publicznych, takich jak ogólne zdrowie i bezpieczeństwo, zdrowie i bezpieczeństwo w miejscu pracy, ochrona konsumentów, ochrona środowiska i bezpieczeństwa publicznego.

Jednakże coraz częściej w obszarach regulowanych prawnie działania państwa związane z szeroko rozumianym bezpieczeństwem publicznym angażują akredytowane jednostki oceniające zgodność: jednostki inspekcyjne, certyfikujące i laboratoria badawcze.

Działania w tym obszarze wymagają stosownych kompetencji, a akredytacja jest najlepszym sposobem na ich potwierdzenie.

Bezpieczeństwo wiąże się nierozdzielnie z zaufaniem. Podmioty bezpośrednio lub pośrednio odpowiedzialne za poszczególne obszary bezpieczeństwa publicznego powinny wzbudzać zaufanie do swoich działań. Jego poziom istotnie wzrasta, jeżeli istnieje uzasadnione przeświadczenie, że podmiot jest kompetentny w zakresie swoich działań. Bezstronnemu potwierdzeniu posiadanych kompetencji służy akredytacja.

I. Bezpieczeństwo żywności

Za bezpieczeństwo żywności odpowiadają zarówno ustawowo powołane instytucje, jak i jednostki oceniające zgodność - wspierające producentów i dystrybutorów żywności. W procesie produkcji oraz podczas dystrybucji, istotną rolę odgrywają laboratoria badające żywność, wśród których coraz większa liczba uzyskuje akredytację Polskiego Centrum Akredytacji.

Zwiększeniu zaufania do bezpieczeństwa żywności służą systemy zarządzania (FSMS - Food Safety Management System)), wdrażane przez producentów artykułów spożywczych na zgodność z wymaganiami normy PN-EN ISO 22000:2006.

PCA udzieliło 8 jednostkom certyfikującym akredytacji na certyfikację takich systemów zarządzania.

II. Bezpieczeństwo i higiena pracy

W obszarze bezpieczeństwa i higieny pracy również mamy do czynienia z działalnością ustawowo powołanych instytucji oraz dobrowolnymi usługami oceny zgodności. W myśl *Rozporządzenia Ministra Zdrowia w sprawie badań i pomiarów czynników szkodliwych dla zdrowia w środowisku pracy*: „badania i pomiary czynników szkodliwych dla zdrowia występujących w środowisku pracy przeprowadzają laboratoria posiadające akredytację na podstawie przepisów ustawy o systemie oceny zgodności.”

Akredytowana działalność laboratoriów badawczych obejmuje, w odniesieniu do stanowisk pracy, m.in.:

- pomiary emisji gazów i pyłów (264 laboratoria akredytowane);
- pomiary hałasu (245 l. a.);
- pomiary drgań (114 l. a.);
- pomiary oświetlenia (175 l. a.);

- pomiary promieniowania elektromagnetycznego (46 l. a.).

Zwiększeniu zaufania w dziale BHP służą systemy zarządzania bezpieczeństwem i higieną pracy, wdrażane przez organizacje na zgodność z wymaganiami PN-EN-18001:2004.

PCA udzieliło 14 jednostkom akredytacji na certyfikowanie takich systemów zarządzania.

III. Bezpieczeństwo środowiska

W sferze bezpieczeństwa środowiska działa szereg akredytowanych laboratoriów badawczych, w tym laboratoria wojewódzkich inspektoratów ochrony środowiska.

Wykonują one badania, m.in.:

- wody,
- ścieków,
- powietrza atmosferycznego,
- odpadów przemysłowych,
- hałasu.

Badania w zakresie zanieczyszczenia powietrza atmosferycznego obejmują, m.in.: pomiary emisji substancji chemicznych, w tym dwutlenku siarki, tlenków azotu, tlenku węgla, tlenu, dwutlenku węgla oraz pyłu. Zgodnie z ustawą *Prawo ochrony środowiska* „prowadzący instalację oraz użytkownik urządzenia są obowiązani zapewnić wykonanie pomiarów wielkości emisji lub innych warunków korzystania ze środowiska przez akredytowane laboratorium w rozumieniu ustawy o systemie oceny zgodności”.

PCA udzieliło blisko 100 laboratoriom badawczym akredytacji w obszarze badań emisji zanieczyszczeń do atmosfery.

Obejmują one szeroki wachlarz badanych związków organicznych i nieorganicznych, przy zastosowaniu różnych technik pomiarowych.

Uzupełnieniem działalności wymienionych laboratoriów są inspekcje środowiskowe, przeprowadzane przez akredytowane jednostki inspekcyjne.

Zwiększeniu zaufania do działań w obszarze bezpieczeństwa środowiskowego służą systemy zarządzania środowiskowego (EMS – Environment Management System), wdrażane przez organizacje na zgodność z wymaganiami normy PN-EN ISO 14001:2005.

PCA udzieliło 20 jednostkom certyfikującym akredytacji na certyfikację takich systemów zarządzania.

Organizacje mogą również, zgodnie z *Rozporządzeniem (WE) Nr 761/2001* i *ustawą o krajowym systemie ek zarzadzania i audytu (EMAS)*, zgłosić swój dobrowolny udział w tym systemie. PCA udzieliło akredytacji 6 weryfikatorom instytucjonalnym EMAS oraz 7 weryfikatorom indywidualnym EMAS.

W związku z ustawą o handlu uprawnieniami do emisji do powietrza gazów cieplarnianych i innych substancji PCA - prowadzi zgodnie z programem DAC-10 - akredytację weryfikatorów (instytucjonalnych i indywidualnych) rocznych raportów dotyczących emisji gazów cieplarnianych.

W odniesieniu do laboratoriów badawczych, wykonujących pomiary emisji ze źródeł stacjonarnych, PCA - zgodnie z decyzją EA - wprowadziło do wymagań akredytacyjnych dokument PKN-CEN/TS 15675:2009 *Jakość powietrza – Pomiary emisji ze źródeł stacjonarnych – Zastosowanie EN ISO/IEC 17025:2005 do pomiarów okresowych*.

IV. Bezpieczeństwo eksploatowanych urządzeń technicznych

Problematykę bezpiecznej eksploatacji naziemnych urządzeń technicznych reguluje ustawa o dozorcze technicznym i rozporządzenia wykonawcze, wydane z upoważnienia tej ustawy.

Jednostki inspekcyjne działające w obszarze dozorowym:

- Urząd Dozoru Technicznego oraz
- Transportowy Dozór Techniczny

posiadają akredytację PCA.

Dozorem objęte są również, na mocy odrębnych przepisów:

- urzadzania górnicze,
- urzadzania morskie i śródlądowe.

Jednostki inspekcyjne, działające w tych obszarach, również posiadają akredytację PCA.

Obecnie, 13 jednostek inspekcyjnych, z których 8 działa w obszarach regulowanych prawnie - posiada akredytację PCA.

V. Bezpieczeństwo wyrobów, w tym wyrobów rynkowych

Nabywca wyrobów, w tym nabywca artykułów rynkowych, ma prawo oczekiwać, że są one bezpieczne i nie zagrażają jego życiu, zdrowiu, mieniu ani środowisku. Chociaż

„przepustką” do wprowadzania wyrobów do obrotu jest deklaracja zgodności producenta, to mamy również do czynienia z:

- obowiązkowym udziałem jednostki notyfikowanej w procesie oceny zgodności wyrobu,
- dobrowolnym korzystaniem z badań laboratoryjnych,
- dobrowolnym korzystaniem z certyfikacji wyrobów.

Warunkiem niezbędnym dla jednostek oceniających zgodność, które ubiegają się o autoryzację/notyfikację, jest posiadanie akredytacji PCA. Dostawca może, w procesie oceny zgodności swoich wyrobów, skorzystać z badań oferowanych przez akredytowane laboratoria badawcze, co zdecydowanie zwiększy zaufanie do jego deklaracji o zgodności wyrobów.

Obecnie akredytację PCA posiadają 943 laboratoria badawcze.

Temu samemu celowi służy dobrowolna certyfikacja zgodności wyrobów, prowadzona przez akredytowane jednostki certyfikujące.

PCA udzieliło akredytacji 74 jednostkom certyfikującym wyroby.

VI. Bezpieczeństwo informacji

Zapewnienie bezpiecznego przepływu i przechowywania informacji, w tym informacji o obywatelach, firmach czy instytucjach - stało się wyzwaniem naszych czasów.

Zwiększeniu zaufania do działań mających zapewnić bezpieczeństwo informacji służą systemy zarządzania (ISMS - Information Safety Management System), wdrażane przez organizacje na zgodność z wymaganiami normy PN-ISO/IEC 27001:2007.

PCA uruchomiło program akredytacji jednostek certyfikujących systemy zarządzania w tym obszarze (DAC-07 wyd. 7.08.2009).

Zakończenie

Akredytacja i system oceny zgodności różni się zasadniczo od innych funkcjonujących w państwie systemów autoryzacji, licencjonowania lub innych form upoważnień. Istotą Akredytacji nie jest wyłącznie spełnienie określonych wymagań kompetencyjnych podczas procesu oceny akredytacyjnej, istotą systemu jest stały nadzór nad akredytowanym podmiotem, poprzez coroczne oceny w nadzorze i nadzór bieżący. Takie podejście do akredytacji wynika z norm jakościowych (PN-EN ISO/IEC 17011:2006) i prowadzi do stałego doskonalenia akredytowanych podmiotów.

Liczba ponad tysiąca wyżej przedstawionych akredytowanych jednostek oceniających zgodność, powiększona o akredytowane laboratoria medyczne (6), mikrobiologiczne, kryminalistyczne (2) i badające mięso w kierunku obecności włośnia (193), stanowi niepodważalny potencjał decydujący o poziomie bezpieczeństwa publicznego. Dziesiątki tysięcy akredytowanych badań i certyfikatów kształtuje bezpieczeństwo poprzez eliminację lub redukcję występujących ryzyk. Kilkanaście, a może nawet kilkadziesiąt, tysięcy osób o zweryfikowanych, bardzo wysokich kompetencjach, świadomych konieczności permanentnego podnoszenia swoich umiejętności i wiedzy, swoją codzienną pracą decyduje o poziomie bezpieczeństwa publicznego.

Literatura

1. Rozporządzenie Parlamentu Europejskiego i Rady (WE) nr 765/2008 z dnia 9 lipca 2008 r. ustanawiające wymagania w zakresie Akredytacji i nadzoru rynku odnoszące się do warunków wprowadzenia produktów do obrotu i uchylające rozporządzenie (EWG) nr 339/93 (Dziennik Urzędowy Unii Europejskiej 13.8.2008, L 218/30 PL),
2. Rozporządzeniem (WE) Nr 761/2001 Parlamentu Europejskiego i Rady z dnia 19 marca 2001 r. dopuszczające dobrowolny udział organizacji w systemie ekozarządzania i audytu we Wspólnocie (EMAS), (Dziennik Urzędowy Unii Europejskiej L 114/1 z 24.04.2001 r.),
3. Decyzja Parlamentu Europejskiego i Rady (WE) Nr 768/2008 z dnia 9 lipca 2008 r. w sprawie wspólnych ram dotyczących wprowadzania produktów do obrotu, Dziennik Urzędowy Unii Europejskiej 13.8.2008, s. 82),
4. Dyrektywa 2001/95/WE Parlamentu Europejskiego i Rady z dnia 3 grudnia 2001 r. w sprawie ogólnego bezpieczeństwa produktów konsumenckich Dziennik Urzędowy Unii Europejskiej L 11 z 15.1.2002, s. 4),
5. Ustawa z dnia 30 sierpnia 2002 r. o systemie oceny zgodności (tekst jednolity Dz. U. 2010 r. Nr 138, poz. 935),
6. Ustawa z dnia 27 kwietnia 2001 r. – Prawo ochrony środowiska (Dz. U. z 2008 r. Nr 25, poz. 150 z późn. zm.),

7. Ustawa z 12 marca 2004 r. o krajowym systemie ekozarządzania i audytu (EMAS) (Dz. U. z 2004, nr 70, poz. 631 z późn. zm.),
8. Ustawa z dnia 22 grudnia 2004 r. o handlu uprawnieniami do emisji do powietrza gazów cieplarnianych i innych substancji (Dz. U. Nr 281, poz. 2784 z późn. zm.),
9. Ustawa z dnia 21 grudnia 2000 r. o dozorcze technicznym (Dz. U. z 2000 r. nr 122 poz. 1321),
10. Rozporządzenia Ministra Zdrowia z 20 kwietnia 2005 r. w sprawie badań i pomiarów czynników szkodliwych dla zdrowia w środowisku pracy (Dz. U. Nr 73 poz. 645 z późn. zm.),
11. PN-EN ISO 22000:2006 systemy zarządzania bezpieczeństwem żywności – wymagania dla każdej organizacji należącej do łańcuch żywnościowego,
12. PN-EN-18001:2004 systemy zarządzania bezpieczeństwem i higieną pracy. Wymagania,
13. PN-EN ISO 14001:2005 systemy zarządzania środowiskowego – wymagania i wytyczne stosowania,
14. PN-ISO/IEC 27001:2007 technika informatyczna – techniki bezpieczeństwa - systemy zarządzania bezpieczeństwem informacji -wymagania,
15. PKN-CEN/TS 15675:2009 *Jakość powietrza – Pomiar emisji ze źródeł stacjonarnych – Zastosowanie EN ISO/IEC 17025:2005 do pomiarów okresowych,*
16. PN-EN ISO/IEC 17011:2006 Ocena zgodności. Ogólne wymagania dotyczące jednostek akredytujących jednostki oceniające zgodność.